

POSTANOWIENIE

Dnia 4 marca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania I. M.
od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczania Społecznego o podleganie
ubezpieczeniu społecznemu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 marca 2008 r.,
na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 13 czerwca 2007 r.,

odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania.

Uzasadnienie

W sprawie o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników wnioskodawczynie I. M. ustalono w postępowaniu sądowym, iż wnioskodawczynie miała ubezpieczenie społeczne wynikające z pracowniczego zatrudnienia w okresie od 27 kwietnia 1995 r. do 10 kwietnia 2002 r. Od 2 kwietnia 2002 r. wnioskodawczynie rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej (handlu). Od 1 kwietnia 2001 r. jest dzierżawcą gospodarstwa rolnego. W dniu 27 czerwca 2002 r. wnioskodawczynie wystąpiła do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o ubezpieczenie społeczne rolników, jednak nie podała do kiedy podlega ubezpieczeniu jako pracownik. Przy takich ustaleniach Sąd Apelacyjny wyrokiem z 13 czerwca 2007 r. oddalił apelację wnioskodawczynie od wyroku Sądu Okręgowego

z 2 października 2006 r., którym oddalono jej odwołanie od decyzji Kasy z 25 stycznia 2005 r. o ustaniu jej ubezpieczenia społecznego rolników od 1 kwietnia 2001 r. do 30 września 2004 r.

Skargę kasacyjną oparto na obu podstawach.

Zarzuty naruszenia prawa materialnego odniesiono do: - art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez „zastosowanie niekonstytucyjnych i nie obowiązujących od 2004 r. przepisów kształtujących sytuację prawną rolników w oderwaniu od ich sytuacji faktycznej, a co za tym idzie błąd aktu subsumcji”; - art. 84 k.c. przez pominięcie złożenia przez skarżącą oświadczenia woli, iż działała pod wpływem błędu wywołanego przez urzędnika, a co za tym idzie naruszenie prawa skarżącej określonego w tym przepisie i błędne obciążenie jej odpowiedzialnością za zaistniały stan rzeczy; art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez naruszenie ogólnej zasady pogłębiania zaufania obywateli do organów państwa i pominięcie naruszenia przez KRUS zasady Lex retro non agit a zatem bezprawności wydanej decyzji, a także uznanie, że niewłaściwie udzielona informacja przez urzędnika nie ma znaczenia w sprawie.

W podstawie procesowej skarżąca zarzuciła nieprzeprowadzenie dowodów na okoliczności mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy za zatem naruszenie art. 227 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c. i w konsekwencji merytorycznie błędne rozstrzygnięcie.

We wniosku o przyjęcie skargi wskazano, iż jest oczywiście uzasadniona „a to chociażby wobec jednolitej linii orzecznictwa powołanej w uzasadnieniu skargi, przeczącej ustaleniom dokonany w zaskarżonym wyroku sądu apelacyjnego, a przy tym wymaga rozważenia przez Sąd Najwyższy kwestia prawnej dopuszczalności stwierdzenia ze wsteczną datą ustania tytułu ubezpieczenia w sytuacji błędu organu rentowego”.

Sąd Najwyższy zważył:

Skarga zasadniczo winna być odrzucona z braku uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania. Wniosek i jego uzasadnienie to dwa konieczne elementy konstrukcyjne pozostające w koniunkcji, stąd winny wystąpić łącznie (art.

398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.). Chodzi o uzasadnienie odrębne od uzasadnienia podstaw kasacyjnych skargi, gdyż są to samodzielne uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 i 3 k.p.c.). Uzasadnienie podstawy kasacyjnej skargi nie zastępuje braku uzasadnienia wniosku, gdyż na etapie przedsądu ocenie podlega tylko wskazywana przesłanka przyjęcia skargi a podstawę kasacyjną skargi oceniana się dopiero po przyjęciu jej do rozpoznania. Brak uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi w orzecznictwie traktowany jest jako brak nieusuwalny skutkujący jej odrzuceniem na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. Odrębne uzasadnienie wniosku jest konieczne tym bardziej, gdy skarga odwołuje się do oczywistej jej zasadności (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Nawet odejście od reżimu odrębnego uzasadnienia wniosku nie pozwala stwierdzić, że skarga jest oczywiście uzasadniona

Jurydycznie nie jest logiczne sformułowanie wniosku, że „jednolita linia orzecznictwa” przeczy „ustaleniom” zaskarżonego wyroku. Orzecznictwo dotyczy prawa i nie może przeczyć faktom ustalonym w konkretnej sprawie. Co do ostatecznych to postępowanie kasacyjne nie może ich zmienić, gdyż podstawą skargi nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami stanowiącymi podstawę faktyczną zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Dla oceny wskazywanej przesłanki przedsądu ma to zasadnicze znaczenie, gdyż w prawomocnie zakończonej sprawie ustalono, że wnioskodawczyni miała ubezpieczenie społeczne z tytułu pracowniczego zatrudnienia do kwietnia 2002 r. i potem z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Pierwsza podstawa ubezpieczenia (zatrudnienie pracownicze) wyłączała ubezpieczenie społeczne rolników (art. 7 i art. 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Natomiast druga podstawa ubezpieczenia (z działalności gospodarczej) zachodziła bezpośrednio po pierwszej i też z mocy prawa (art. 2 ustawy z 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą i ich rodzin) wyłączała ubezpieczenie społeczne rolników. Przepis art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu dla okresu objętego decyzją nie mógł stanowić podstawy do ustalenia ubezpieczenia społecznego rolników, gdyż po pracowniczym zatrudnieniu wnioskodawczyni nie miała rocznego okresu ubezpieczenia społecznego rolników

przed rozpoczęciem działalności gospodarczej, a był to warunek niezbędny aby pozostawać w ubezpieczeniu społecznym rolników (bez składnia żadnego oświadczenia woli).

Jeżeli więc skarga trzyma się twierdzenia, że skarżąca została objęta ubezpieczeniem społecznym rolników w 2001 r. to nie jest ono uprawnione, gdyż jest sprzeczne z ustaleniami faktycznymi zaskarżonego (prawomocnego) wyroku, stwierdzającymi podleganie jej w tym czasie ubezpieczeniu pracowniczemu.

Druga część argumentacji skargi dotycząca zachowania organu rentowego nie uzasadnia przyjęcia oczywistej zasadności skargi. Pominąć należy to co zarzucane jest w aspekcie odpowiedzialności odszkodowawczej organu rentowego, gdyż nie jest to przedmiotem sprawy. W konsekwencji dowody dotyczące tej materii nie są istotne dla sprawy (art. 227 k.p.c.). Ubezpieczenie społeczne generalnie nie zależy od oświadczenia woli ubezpieczonego (prawidłowego czy błędnego), lecz tylko od prowadzenia określonej działalności, z którą ustawa wiąże skutek ubezpieczenia. Wola organu rentowego (również obojętne jest czy prawidłowa) nie kreuje ubezpieczenia. Element woli nie miał także żadnego znaczenia w rozwiązaniu przyjętym w wskazanym art. 5a ustawy, gdyż aby pozostać w ubezpieczeniu społecznym rolników ubezpieczony rolnik nie musiał składać żadnego oświadczenia woli. Tylko gdy chciał korzystać z ubezpieczenia społecznego z działalności gospodarczej, to wówczas oświadczenie woli było konieczne. Taki zaś przypadek w sprawie nie chodzi. Ubezpieczenie społeczne w systemie rolniczym powstawało z mocy prawa, właśnie z racji prowadzenia działalności rolniczej, jednak pod warunkiem iż nie było wyłączone skutkiem pierwszeństwa ubezpieczenia pracowniczego lub z działalności gospodarczej. Wola ubezpieczonego w systemie rolniczym ma też ograniczony (ściśły) zakres. Nie inaczej jest z oceną działania organu rentowego, który może jedynie deklatoryjnie potwierdzić ubezpieczenie. Dwa pierwsze orzeczenia Sądu Najwyższego powołane w uzasadnieniu skargi reprezentują jedynie część orzecznictwa zgodnie przyjmującego, że decyzje ubezpieczeniowe mają charakter deklaratoryjny, czyli potwierdzający ubezpieczenie powstające z mocy prawa po spełnieniu określonych warunków oraz iż wola ubezpieczonego i wola organu rentowego nie ma tu znaczenia prawnokształtującego. Wyjątki, czyli zależność ubezpieczenia od woli

ubezpieczonego, określa ściśle ustawa. Tak przyjęto w rozwiązaniu prawnym z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników obowiązującym od 1 stycznia 1997 r., z tym że wola ubezpieczonego rolnika mogła być skierowana tylko na ubezpieczenie w ZUS z tytułu działalności gospodarczej. Tego rodzaju zmiany ubezpieczenia sprawa nie dotyczy. Natomiast argumentacja o prawnokształtującym charakterze decyzji organu rentowego, który został pominięty w rozpoznaniu sprawy z niekorzyścią dla wnioskodawczyni również nie świadczy o oczywistej zasadności skargi. Przede wszystkim wyrok SN z 11 maja 2005 r., III UK 28/05, wiązał tylko w określonej sprawie i spotkał się z krytyczną oceną (glosa J. Jankowiak OSP 2006/5). Orzecznictwo również nie akceptuje stanowiska o prawnokształtującym charakterze decyzji, gdyż ubezpieczenie społeczne stanowi pochodną prowadzonej działalności i zachodzi z mocy ustawy. Po wtóre decyzja o podleganiu ubezpieczeniu społecznym rolników była wadliwa w warstwie faktycznej i prawnej. Chodzi o nieujawnienie wszystkich istotnych okoliczności mających wpływ na ubezpieczenie i w konsekwencji o ich błędną kwalifikację prawną. Łatwo zauważyć, że decyzja była sprzeczna z prawem w sposób rażący, gdyż przy ubezpieczeniu pracowniczym do kwietnia 2002 r. i dalej z tytułu działalności gospodarczej nie było w ogóle ubezpieczenia społecznego rolników (wymagany okres roczny) aby powstała sytuacja taka jak w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w wersji dla spornego okresu. Nie chodzi więc o okoliczność faktyczną, gdyż stanowi to naruszenie prawa materialnego, stąd nie wznawia się postępowania. Odpowiada to sytuacji nieważności decyzji z art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a., lecz ustrojowo organ rentowy nie ma drugiej instancji stąd może wydać kolejną decyzję dotyczącą tej samej sprawy. Uprawnienie do takiej weryfikacji nieprawidłowych decyzji wynika z ustrojowego umocowania organu rentowego do wydania decyzji w sprawach ubezpieczeń społecznych (art. 52 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.). Gdy chodzi tylko o naruszenie prawa materialnego to organ rentowy może wydać kolejną decyzją po to aby usunąć wadliwy stan prawy. Działa to w obie strony, czyli również na korzyść ubezpieczonego w sytuacji gdyby został pokrzywdzony uprzednią wadliwą decyzją. Po wydaniu decyzji jej kontrola odbywa się na drodze odwołania do sądu ubezpieczeń społecznych. Oczywiście

organ rentowy nie może tak postąpić gdy określona sprawa została rozstrzygnięta już przez sąd.

Skarga nie ma zawiera więc zasadnej argumentacji, która pozwalałaby stwierdzić, iż jest oczywiście uzasadniona i dlatego orzeczono jak w sentencji na mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c.